Politisk kronik

UDLANDET

Juli 1973

1. – Resultatet af valget 28/6 til den nordirske forsamling (se 3/5) viser en stærk splittelse af de før så dominerende unionister. Valget foregår som forholdstalsvalg efter en særlig metode (»single transferable vote method«), og af de 78 pladser tilfalder 22 de officielle unionister under ledelse af fhv. premiermin. Faulkner, 13 »andre« unionister, hvoraf 12 er valgt som modstandere af den britiske regerings Ulsterpolitik, 8 Det demokratiske unionistparti (DUP) (den protestantiske præst Ian Paisleys tilhængere) og 7 William Craigs Vanguard unionistiske fremskridtsparti (VUPP). DUP og VUPP går til valg sammen som Den loyalistiske koalition. Endvidere får Gerry Fitts moderate Socialdemokratiske arbejderparti (SDLP), der samler flertallet af de katolske stemmer, 19 mandater, Alliancepartiet 8 mandater og Det nordirske arbejderparti (NILP) 1 mandat. Fem andre partier eller grupper opstiller til valget, men får ingen valgt. Det er: Republikanske klubber, der har nær tilknytning til det officielle IRA, Det liberale parti, Nationalistpartiet, Det republikanske arbejderparti og Det kommunistiske parti. Valgdeltagelsen er trods IRA Provisionals opfordring til at boycotte valget så høj som 72 pct. Unionister får 39.3 pct. af de afgivne stemmer, Den loyalistiske koalition 22.6, SDLP 22.1, Alliancepartiet 9.2, NILP 2.6, Republikanske klubber 1.8 og Andre 2.4 pct.

Statssekretær Apel oplyser, at den vesttyske regering har foreslået Island en fleksibel fiskerizone mellem 12 og 130 sømil, at forslaget er blevet modtaget positivt, og at Island var villig til at lade ca. 20 vesttyske trawlere fiske i de omstridte områder. Island var villig til at lade de tyske trawlere fiske indtil 65.000 t fisk årl., men Vesttyskland ønskede tallet sat op til 100.000 tons. – 10. Islands udenrigsministerium offentliggør enkeltheder i en midlertidig fiskeriaftale med Norge. Indtil 45 norske skibe får herefter lov til at fiske i området mellem 12 og 50 sømil, dog kun 30 ad gangen. – 12. Den internationale domstol i Haag fastslår med 11 stemmer mod 3, at de pålæg, der var givet i rettens foreløbige kendelse af 17/8 72 (se 14/8 72) skal forblive i kraft indtil den endelige afgørelse foreligger. Island protesterer 23/7.

Iraks sikkerhedschef Nazem Kazzar tages efter et mislykket kupforsøg til fange ved grænsen, men dræber forinden forsvarsmin. Hammad Chehab og indenrigsmin. Saadoun Ghaidan, som han har med sig som gidsler. 7/7 henrettes Kazzar sammen med 22 medsammensvorne, og 9/7 henrettes yderligere 13. – 8. Revolutionsrådet beslutter at ændre forfatningen, således at præsident Bakr får omfattende beføjelser for at sætte ham i stand til at hindre anslag mod statens indre og ydre sikkerhed.

2. – Efter et panserregiments mislykkede kupforsøg 29/6 ønsker præs. Allende at få indført belejringstilstand i hele Chile i 90 dage, men den konservative og kristeligdemokratiske opposition, der har flertal i parlamentet går imod lovforslaget herom, og 3/7 træder alle ministrene tilbage for

at give Allende lejlighed til at danne en ny regering. Arbejderne i kobberminerne ved El Teniente går i arbejde efter 74 dages strejke. – 5. Allende danner ny regering, der mod forventning ikke har repræsentanter for militærets øverste ledelse. Den består af 4 socialister, 3 kommunister, 3 radikale og 5 repræsentanter for forskellige venstregrupper. Orlando Letelier fortsætter som udenrigsminister. – 27. Formanden for det kr.-dem. parti, Patricio Aylwin, meddeler, at partiet efter gentagne opfordringer fra Allende har sagt ja til at forhandle med præsidenten. Beslutningen er truffet efter at landets vognmænd har iværksat en ny strejke, der truer med at føre til kaotiske tilstande.

3. – Første etape af den europæiske sikkerhedskonference – Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde i Europa (CSCE) – åbnes i Helsingfors. Efter planen, der er fastlagt på forberedende konferencer, der sluttede 7/6 i Helsingfors, skal konferencen afholdes i 3 etaper. Ved konferencen, der varer 5 dage, er samtlige europæiske lande undtagen Albanien samt USA og Canada repræsenteret ved deres udenrigsministre.

5. – I den østafrikanske stat Rwanda (under Belgien forenet med nabostaten Burundi i kongeriget Ruanda-Urundi) tager forsvarsministeren, generalmajor Juvenal Habyalimana magten ved et ublodigt kup. Al politisk virksomhed suspenderes, nationalforsamlingen opløses, og den hidtidige regering afløses af en »kommission til genoprettelse af freden«, bestående af officerer fra nationalgardens (hærens) generalstab. Den styrtede præsident Gregoire Kayibanda, selv medlem af den regerende Hutustamme, var kendt som moderat i forholdet til landets tidligere herskere, Tutsierne, der i Rwanda kun udgør et lille mindretal, men er ved magten i Burundi.

7. – I et brev til senator Sam J. Erwin, formand for senatskomiteen, der siden 17/5 har foretaget afhøringer i Watergate-sagen, meddeler præsident Nixon, at han ikke vil give møde for komiteen og heller ikke give komiteen adgang til dokumenter og referater i Det hvide Hus, som er udarbejdet eller modtaget af tidligere medlemmer af præsidentens stab. Denne afgørelse begrunder Nixon med den forpligtelse, som forfatningen pålægger ham til at opretholde præsidentembedets magtbeføjelser og prærogativer; der er ikke, tilføjer han, tale om noget ønske om at tilbageholde informationer af betydning for komiteens undersøgelser. – 16. Under senatskomiteens afhøringer oplyser en tidligere medarbejder i Det hvide Hus, Alexander P. Butterfield og Fred Buzhardt (se 10/5) bekræfter, at alle præsidentens samtaler i Det hvide Hus siden foråret 1971 automatisk er blevet optaget på bånd og opbevares som historisk kildemateriale. Præsident Nixon giver ordre til, at ingen embedsmand eller Secret Service agent må give vidneforklaring til nogen kongreskomité, incl. senatskomiteen om Watergate-sagen, om hvad han måtte have iagttaget eller erfaret under udøvelsen af beskyttelsesfunktioner for præsidenten eller under tjeneste i Det hvide Hus. Ordren gælder også senatskomiteen om Watergate-sagen. Senator Erwin skriver i et brev til præsidenten, at komiteen enstemmigt har vedtaget at anmode ham om at overlade komiteen alle dokumenter og lydbånd, der opbevares i Det hvide Hus, og som har forbindelse med det emne, komiteen er bemyndiget til at undersøge.

8. – Efter at der 1/7 er opnået enighed om et program for en ny centrum-venstre regering danner Mariano Rumor (se 11/6) den 35. italienske regering siden republikkens indførelse. De 4 partier, der er repræsenteret i regeringen, er de kristelige demokrater (DC), socialisterne (PSI), socialdemokraterne (PSDI) og republikanerne (PRI). Antallet af kabinetsministre er større end i nogen tidligere italiensk regering, nemlig 29, der fordeler sig således: DC 17, PSI 6, PSDI 4 og PRI 2. Desuden udnævnes 57 understatssekretærer, nemlig 32 DC, 14 PSI, 9 PSDI og 2 PRI. 9 af ministrene er uden portefølje, hver af dem har fået tildelt særlige opgaver. Nogle af

de kr. dem. og soc. dem. fagministre havde sæde i Andreottis regering, deraf 2 soc. dem. med samme ministerium: forsvarsmin. Mario Tanassi og udenrigshandelsmin. Giammatteo Matteotti, medens flg. 4 kr. dem. gengangere fra Andreottis regering har fået andre poster: indenrigsmin. Paolo Emilio Tavioni, finansmin. Emilio Colombo, landbrugsmin. Mario Ferrari Aggradi og min. for statens deltagelse i industrien Nino Guilotti. Blandt de øvrige DC-ministre er udenrigsmin. Aldo Moro, og undervisningsmin. Franco Malfatti, socialisterne er bl. a. repræsenteret ved justitsmin. Mario Zagari og budgetmin. Antonio Giolitti, og republikanernes leder Ugo La Malfa er skatkammerminister. Efter at min. præsident Rumor 16/7 har afgivet en regeringserklæring i begge parlamentets kamre, vedtager senatet 18/7 en tillidserklæring til den nye regering med 190 stemmer mod 120; i deputeretkammeret 20/7 stemmer 371 for og 242 imod tillidserklæringen.

Efter at Amin Hafez, der 25/4 havde dannet ny libanesisk regering, 14/6 p. gr. a. de sunnitiske regerings- og parlamentsmedlemmers holdning havde indgivet sin afskedsbegæring til præsident Suleiman Frangie, præsenterer Takieddine Solh (sunnit) en ny regering på 22 medlemmer, den største i Libanons historie. Solh overtager selv finansministeriet, og den tidligere finansmin. Fouad Naffa afløser Khalid Abu Hamad som udenrigsminister. Indenrigsministeriet tilfalder Bahije Takieddine, medl. af parlamentsgruppen Den nationale kampfront, hvis leder er Kamal Jumblatt, der også står i spidsen for De progressive socialisters parti. Endvidere bliver Nasri Maalouf, der tilhører de nationalliberale under fhv. præsident Camille Chamoun, forsvarsminister. Et særlig træk ved den nye regering er udnævnelsen af 4 statsministre fra forskellige religiøse samfund. – 25. Solh udtaler i parlamentet, at der ikke mere vil blive tale om voldsomheder mellem hæren og de palæstinensiske partisaner, og at der også bør tilstræbes et godt naboforhold til Syrien.

9. – Libyens præsident Khadafi afslutter et længere besøg i Ægypten, hvor han bl. a. har drøftet den planlagte ægyptisk-libyske union med præsident Sadat. Ved et møde med parlamentet går medlemmerne ind for, at fusionen skal ske skridt for skridt og forberedes gennem mere omfattende kontakter. Over for pressen opfordrer Khadafi Ægypten til at opgive venskabs- og samarbejdstraktaten med Sovjetunionen, da den strider mod alliancefrihedens princip. Han understreger, at Libyen ønsker fusion med Ægypten, men kritiserer det ægyptiske regeringssystem og de ægyptiske love. – 16. Sadat udtaler i ASU's centralkomité, at han har forelagt 3 forslag for Khadafi, men at der endnu ikke er opnået enighed om unionens form og indhold. – 17. I Libyen opfordrer kulturrevolutionens folkekomiteer til at demonstrere for øjeblikkelig sammenslutning af Ægypten og Syrien ved en march til Cairo. – 18. Sadat advarer Khadafi mod demonstrationstoget til Cairo, da det kan blive udnyttet af revolutionens og enhedens fjender – 18. Trods advarslen sætter demonstrationstoget med ca. 5.000 køretøjer sig i bevægelse, men standses 19/7 af de ægyptiske myndigheder ved Mersa Matruh, hvor ASU har forberedt modtagelse af demonstranterne. – 20. I Cairo offentliggøres et budskab til Sadat fra Khadafi, der meddeler, at han allerede 11/7 er trådt tilbage for at jævne vejen for unionen mellem de to lande, og derefter vender demonstranterne tilbage til Libyen. – 21. Sadat modtager i Cairo en libysk delegation, der kræver øjeblikkelig sammenslutning af Ægypten og Libyen. Den libyske regering tilbyder at træde tilbage, og flere medlemmer af revolutionsrådet erklærer ligeledes, at de agter at træde tilbage, hvis Khadafi fastholder sin beslutning. – 23. Ved et massemøde i Benghasi meddeler Khadafi, at han vil udsætte sin tilbagetræden til virkeliggørelsen af unionen med Ægypten. Han understreger på ny sammenslutningens nødvendighed for en sejr over Israel, for den økonomiske opbygning og for opbygning af civilisationen. Forudsætning derfor er udvidelse af kulturrevolutionen til Ægypten.

Pakistans parlament bemyndiger præsident Bhutto til at anerkende Bangla Desh, så snart det er i nationens interesse. Bhutto erklærer, at det er nødvendigt at anerkende Bangla Desh på et eller andet tidspunkt for at hindre, at det bliver behersket af Indien.

10. – Bahamas (Bahamaøerne) bliver selvstændig stat inden for Commonwealth, hvor det får medlemsnr. 38. Siden 1964 har øerne haft indre selvstyre. Indbyggertallet er ca. 190.000, hovedstaden er Nassau på øen New Providence. Premierminister er Lyndon O. Pindling, der i 1967 dannede det første negerministerium.

13. – Præsident Hector Campora og vicepræs. Solano Lima træder tilbage. Camporas korte regeringsperiode (siden 25/5) har været præget af lovløshed med mord, kidnapping og besættelse af fabrikker, radiostationer, hospitaler og undervisningsanstalter af yderliggående peronister og venstreorienterede guerillagrupper samt almindelige forbrydere. Da senatets formand er fraværende i udlandet, aflægger deputeretkammerets formand Raul Lastiri ed som midlertidig præsident 14/7. Regeringens medlemmer stiller deres poster til disposition, men fortsætter med undtagelse af udenrigsmin. Juan Carlos Puig, der afløses af fagdiplomaten Alberto Juan Vignes, og indenrigsmin. Righi, de to ministre, gennem hvilke de radikale unge peronister håbede at få indflydelse på regeringens politik. Indenrigsmin. Righi har imidlertid været genstand for kritik i anl. af blodbadet 20/6 ved fhv. præs. Perons hjemkomst, da 39 personer blev dræbt og mange hundrede sårede i sammenstød mellem ekstremister og ortodokse peronister i fagbevægelsen. Ekspræsident Peron udtaler i en radio- og fjernsynstale, at Campora kun havde overtaget præsidentposten for at bane vej for hans egen kandidatur. – 20. Præs. Lastiri meddeler officielt, at præsidentvalget vil finde sted 23/9.

16. – Nepals premierminister Kirti Nidhi Bista er trådt tilbage og afløst af formanden for parlamentet (Panchayat) Nagendra Prasad Raijal. Bista har 2/7 i parlamentet bebudet fremsættelse af lovforslag, der forbyder dyrkning af marihuana og opiumvalmuen for at opfylde internationale forpligtelser, og ved et dekret af 4/7 er al handel med marihuana og hashish blevet forbudt fra 6/7, fra hvilken dato butikker og restauranter vil miste deres licens, hvis de sælger cannabis og retter, der indeholder hashish, til udenlandske turister.

17. – Medens kong Mohammed Zahir Shah opholder sig i Italien, tager kongens fætter og svoger, generalløjtnant Sardar Mohammed Daud Khan, premierminister 1953–63, magten i Afghanistan ved et militært kup. Kommandanten for garnisonen i Kabul, Sardar Abdul Wali Khan, der er kongens svigersøn, tages til fange sammen med sin hustru; de eneste andre arresterede ved kuppet er ifølge de nye magthavere premiermin. Mohammed Muss Shafiq og forsvarsmin., general Khan Mohammed. General Daud erklærer, at formålet med kuppet er at gøre en ende på et korrupt og svagt styre og indføre et demokratisk, republikansk system. Udadtil ønsker den nye regering opretholdelse af venskabelige forbindelser med alle lande; det eneste land, med hvilket Afghanistan har uløste problemer, er Pakistan. (I sin premierministertid gav Daud udtryk for støtte til tanken om en ny stat af de områder på begge sider af grænsen mellem de to lande, der bebos af pathanere, hvilket førte til en midlertidig afbrydelse af forbindelserne med Pakistan i 1961). – 18. General Daud proklameres som republikkens præsident og meddeler, at han tillige overtager premier-, udenrigs- og forsvarsministerposten. Der dannes en centralkomité af officerer og nogle få civile, der skal fungere som regering. Radio Kabul meddeler, at den nye regering har hele landet under kontrol, og den tidligere regerings viceudenrigsminister sammenkalder alle fremmede landes ambassadører i Kabul og kræver øjeblikkelig anerkendelse af den nye republik, der vil føre en neutralistisk politik. De første, der følger opfordringen, er USSR og In-

dien (19/7), og både øst- og vestlande følger hurtigt efter. – 21. I Kabul demonstreres for indlemmelse i Afghanistan af de områder i Pakistan, der bebos af pathanere. – 24. Præsident Daud benægter kategorisk, at USSR eller nogen anden magt har været indblandet i omvæltningen. – 26. Præsident Bhutto erklærer at Pakistan fortsat samvittighedsfuldt vil opretholde det gode forhold til Afghanistan, og at Pakistan fuldt ud er i stand til at forsvare sig mod afghanske krav på Nordvestgrænseprovinsen. – 28. Parlamentet opløses, og forfatningen af 1964 sættes ud af kraft. Samtidig overføres højesterets beføjelser til et råd i justitsministeriet.

25. – Det meddeles fra Washington, at fhv. finansmin. John Connally vil opgive stillingen som særlig rådgiver for præsident Nixon (se 10/5).

26. – USA nedlægger for femte gang veto i FNs sikkerhedsråd mod en resolution. Forslaget er stillet af 8 alliancefri stater og går ud på at beklage Israels fortsatte besættelse af arabisk område, ligesom det udtrykker bekymring over Israels mangel på villighed til at samarbejde med FN's Mellemøstenforhandler Gunnar Jarring. 13 stater stemmer for forslaget, Kina deltager ikke i afstemningen med den begrundelse, at rådet burde have krævet israelernes tilbagetrækning fra de besatte områder.

27. – Cyperns justitsmin. Christos Vakis bortføres fra sit hjem i Nicosia af to bevæbnede mænd i militære uniformer. De flg. 3 dage sker der i alt 82 bombeeksplosioner rundt omkring på øen, og 50 tilhængere af general Grivas arresteres.

27.–28. – Ved en folkeafstemning på Philippinerne stemmer 91 pct. af vælgerne for en forlængelse på ubestemt tid af præsident Ferdinand Marcos' embedsperiode, der udløber 1/1 74, således at han kan gennemføre de reformer, han er i gang med.

28. – Ved to suppleringsvalg til Underhuset vinder de liberale både Ripon og Isle of Ely fra det konservative regeringsparti. I Ripon kredsen sejrede den kons. kandidat ved valget i 1970 med over 12.000 flere stemmer end arbejderpartiets kandidat, mens den liberale kun blev nr. 3. Ved suppleringsvalget får den lib. kandidat knap 1.000 flere stemmer end den konservative. I Isle of Ely var der ikke opstillet nogen lib. kandidat i 1970, og den kons. kandidat fik næsten 10.000 flere stemmer end arbejderpartiets kandidat. Ved suppleringsvalget vinder den lib. kandidat kredsen med næsten 1.500 stemmers flertal over den kons. kandidat. Ved de alm. valg i 1970 fik det lib. parti kun 6 medlemmer i Underhuset, men har inden for de sidste 9 måneder forøget sin repræsentation med 4 til 10 (de to andre vundne kredse er Rochdale og Sutton and Cheam).

29. – I Grækenland afholdes folkeafstemning om afskaffelse af monarkiet og indførelse af republik med George Papadopoulos og general Odysseus Anghelis (øverstkommanderende for de væbnede styrker) som hhv. præsident og vicepræsident indtil juni 1981 (se 1/6). Ifølge den officielle opgørelse, der 13/8 konfirmeres af højesteret, var antallet af stemmeberettigede (for de 21–70-årige stemmepligtige) 6.610.094, hvoraf 4.955.919 deltog i afstemningen, hvilket giver en stemmeprocent på 74.65. Af deltagerne i afstemningen har 3.843.318 eller 77.2 pct. stemt ja, 1.048.308 eller 21.7 pct. nej, medens 64.293 stemmesedler var ugyldige. – 30. Ekskong Konstantin, der før afstemningen i en erklæring fra sit eksil i Rom havde opfordret det græske folk til at afvise forsøget på at afsætte ham, kalder i en ny erklæring afstemningen for svindel.

31. – Den vesttyske forfatningsdomstol afsiger en kendelse hvorefter traktaten om grundforholdet mellem Forbundsrepublikken og DDR, den såkaldte grundtraktat (se 5/6) ikke strider mod forfatningens påbud om at arbejde for en genforening af de to Tysklande.

August 1973

1. – DDR's præsident (formand for statsrådet) Walter Ulbricht afgår ved døden, 80 år gl.. W. U. var indtil maj 71, da han afløstes af Erich Honecker (se 3/5 71) tillige leder af Det socialistiske enhedsparti.

2. – Duplikerede breve til præsident Makarios og regeringen, underskrevet af general George Grivas Dighenis, stiller en række betingelser for at frigive justitsmin. Vakis og indstille terrorhandlingerne (se 27/7): politisk frihed, afholdelse af virkelig frie præsidentvalg, hvor den nuværende præsident ærkebiskop Makarios, skal vælge mellem kirken og politik. alm. amnesti for politiske fanger og løsladelse af internerede samt genansættelse af afskedigede politifolk og andre tjenestemænd. – 3. Præs. Makarios nægter blankt at acceptere betingelserne eller blot diskutere dem. – 7. Grivas erklærer i et brev til fru Vakis, at hans styrker holder hendes mand som gidsel, fordi han som justitsminister har ansvaret for den tortur, der er øvet mod Grivas' tilhængere. – 24. Præsident Papadopoulos opfordrer i en erklæring general Grivas til at indstille den væbnede kamp og opløse sin organisation. – 26. Justitsmin. Vakis frigives.

I Afghanistan har præsident Daud (se 17/7) dannet regering med sig selv om premier-, udenrigs- og forsvarsminister. Mohammed Hassan Sharaq er vicepremierminister. – 24. Den afsatte kong Mohammed Zahir Shah udsender fra Rom en erklæring, hvori det hedder, at han abdicerer i overensstemmelse med det afghanske folks ønske, og at han nu som afghansk borger stiller sig under Afghanistans banner.

4. – Alle 15 medlemmer af den chilenske regering tilbyder at træde tilbage for at lette præsident Allendes forhandlinger med den kr.-dem. opposition, hvis leder Patricio Aylwin har krævet repræsentanter for de militære styrker optaget i regeringen på vigtige poster. Allende afviser tilbudet 5/8. – 8. Flådemyndighederne meddeler, at ekstremistiske elementer har gjort forsøg på at bemægtige sig to flådeenheder i Valparaiso. – 10. Allende omdanner regeringen (se 2/7). 1 socialist og 3 andre venstreorienterede afgår og giver plads for de øverste værnschefer: General Carlos Pratz, hæren, admiral Raul Montero, flåden, og general Cesar Ruiz, luftvåbenet. Endvidere bliver Chlodomiro Almeyda Medina udenrigsminister. – Regeringen stiller vognmændene, der har strejket siden 25/7 og gjort den i forvejen vanskelige forsyningssituation endnu vanskeligere, over for et ultimatum, hvorefter arbejdet skal genoptages senest 12/8. – 12. Vognmændene erklærer, at de ikke vil gå i arbejde, med mindre understatssekretær i transportministeriet Jaime Faivovich afskediges. (Præs. Allende har allerede erklæret sig villig til at imødekomme vognmændenes krav om højere takster og bedre forsyning med reservedele). – 13. Efter at have instrueret 25 militære kommissærer, en i hver af Chiles 25 provinser, som har til opgave at bryde vognmandsstrejken, holder Allende en radio- og TV-tale til nationen. Han erklærer, at Chile befinder sig på randen af borgerkrig, og siger, at regeringen ikke vil give efter for kravet om fjernelse af Faivovich. Ultimatumet til de strejkende forlænges dog til 15/8. – 17. Militæret griber ind og beslaglægger 2.600 lastbiler uden at møde modstand. Transportmin. Ruiz erklærer, at det ikke er sandt, at regeringen ikke har opfyldt sine løfter til vognmændene. Allende hævder, at strejken har politiske motiver og anklager oppositionen for at sabotere administrationens arbejde for at få regeringen til at synes magtesløs. – 18. Min. for off. arb. og transport Cesar Ruiz demissionerer, og får følgeskab af den omstridte understatssekretær Faivovich. Ruiz udtaler, at han har fundet det umuligt at udføre de opgaver, han stillede sig, fordi han ikke havde fået de nødvendige beføjelser. Til hans efterfølger udnævnes en anden general i luftvåbenet Humberto Magliochetti, og general Brady, direktør for krigsakademiet, bliver understatssekretær. Til ny øverstkommanderende for luftvåbenet i st. f. Ruiz

udnævnes hans næstkommanderende, general Jorge Leigh. – 21. I hele Chile strejker titusinder af arbejdere i protest mod Allendes regering. – 23. Deputeretkammeret vedtager med 81 stemmer mod 47 en udtalelse, der opregner 14 måder, hvorpå regeringen har overtrådt loven, og opfordrer Allende og hans regering til straks at ophøre med deres forfatningsstridige handlinger. – 24. General Carlos Pratz træder tilbage som forsvarsminister for at forhindre splittelse i hæren, og den flg. dag demissionerer også finansministeren, admiral Raul Montero. – 28. Allende foretager på ny en større omdannelse af sin regering, der stadig omfatter 4 militære chefer. General Maria Sepulveda (chef for militsen – carabinieros) fortsætter som minister for jordreform og general Humberto Magliochetti som minister for off. arb. og trpt., hvis aktuelle opgave er at bringe vognmandsstrejken til ophør. Nye repræsentanter for militæret i regeringen er kontreadmiral Daniel Arellano (finansmin.) og general Rolando Gonzales Acevedo (min. for minedrift). Indenrigsmin. Orlando Letelier bliver forsvarsminister i st. f. general Pratz og efterfølges i indenrigsministeriet af socialisten Carlos Brioni, der tidligere har haft denne post. Kommunisten José Cademartori fortsætter som økonomiminister.

5.–9. – En ægyptisk delegation under ledelse af viceministerpræsident Abdel Kader Hatem forhandler i Tripoli med en libysk delegation under ledelse af ministerpræsident Abdel Salam Jalloud om den planlagte sammenslutning af Ægypten og Libyen (se 9/7). – 28. Efter forhandlinger i Cairo mellem præs. Sadat, Ægypten, og præs. Khadafi, Libyen, offentliggøres en fælleserklæring om iværksættelse af unionen mellem de to lande. Det hedder i erklæringen, at de to præsidenter har den politiske ledelse, indtil den nye statsdannelse er fuldbyrdet. 1/9 skal dannes en konstituerende forsamling på 100 medlemmer, 50 fra hvert af de to lande, valgt hhv. af det ægyptiske parlament og de libyske folkekomiteer, med den opgave at udarbejde en forfatning for enhedsstaten, som senere skal bekræftes ved folkeafstemninger i de to lande, ligesom der skal vælges en præsident. Der skal også oprettes et Øverste planlægningsråd, og 1/9 skal der indføres en arabisk dinar som regneenhed for handelen og andre økonomiske transaktioner mellem de to lande. Der tales også om oprettelse af en frihandelszone på begge sider af grænsen mellem Ægypten og Libyen.

6. – Den tidligere cubanske præsident Fulgencio Batista, der i jan. 1959 måtte flygte for Fidel Castro, afgår 72 år gl. ved døden i eksil i Spanien.

7. – Senatskomiteen om Watergate-sagen udsætter sine møder efter at have afhørt 35 vidner.

10. – Israelske kampfly tvinger et arabisk rutefly fra Beirut til Bagdad til at lande i Israel for at fange lederen af Folkefronten til Palæstinas befrielse, George Habash, og andre palæstinensiske partisaner, der fejlagtigt mentes at være om bord i flyet. Libanon indklager Israel for FN's sikkerhedsråd, der 15/8 enstemmigt vedtager en resolution, som fordømmer Israel. Fra israelsk side udtales skuffelse over, at rådet kun har fordømt Israel og slet ikke taget hensyn til aktionens baggrund, og ikke har fordømt de arabiske terrorister og deres forbrydelser.

Pakistans parlament vælger med 139 stemmer mod 45 Chaudry Fazal Elahi til landets præsident i st. f. Zulfikar Ali Bhutto. Efter en forfatningsændring, der træder i kraft 14/8, overgår den reelle politiske magt fra præsidenten til ministerpræsidenten, og 12/8 vælger parlamentet Bhutto til ministerpræsident med 108 stemmer. Hans modkandidat Maulana Shah Ahmed Nurani får 28 stemmer.

11. – Den næsten 78-årige ekspræsident Juan Peron og hans 3. hustru Isabel Martinez modtager opfordring fra peronistbevægelsen (Frente Justicialista de Liberación, forkortet Frejuli) til at lade sig opstille som hhv. præsident og vicepræsident

ved præsidentvalget i Argentina 23/9 (se 13/7).

13. – Samtidig med at den græske højesteret godkender folkeafstemningsresultatet (se 29/7) og afviser forskellige klager over afstemningen, afsiger den en kendelse, hvorefter dekretet af 1/6 om afskaffelse af monarkiet og indførelse af republik var lovligt, fordi det var en revolutionær handling med det formål at genoprette normale forhold i landet. – 19. George Papadopoulos aflægger ed som præsident ved en religiøs ceremoni i Athens domkirke, hvorefter general Odysseus Anghelis, der 17/8 er trådt tilbage som øverstkommanderende for de væbnede styrker (han efterfølges på denne post af den hidtidige hærchef Demetrios Zagorianakos) aflægger ed som vicepræsident i præsidentens kontor. Forinden er forfatningsændringen, der blev vedtaget ved folkeafstemningen, sat i kraft. Efter indsættelsen holder præs. Papadopoulos en radiotale, hvori han meddeler, at han vil underskrive et dekret, der ophæver krigsretstilstanden og afskaffer den særlige militærdomstol i Athen, og at der i okt. vil blive dannet en politisk regering med den opgave at fremskynde den politiske udvikling, således at et nyvalgt parlament kan træde sammen i 1974. Han lover også almindelig amnesti for alle politiske forbrydelser siden kuppet i 1967 og nævner, at amnestien også vil omfatte Alexandros Panagoulis, der 13/8 68 forsøgte at myrde Papadopoulos. Undtaget fra amnestien er dog disciplinære forseelser begået af embedsmænd og militærpersoner. I dagene 21.–22/8 løslades alle politiske fanger, i alt ca. 350, deriblandt Panagoulis og den tidl. udenrigsmin. Evangelos Averoff, som var anklaget i forb. med flådemytteriforsøget i maj. (20/7 blev en liste over 74 anklagede i forb. med mytteriforsøget, deriblandt foruden Averoff to tidl. ministre, afleveret til Athens kommandant. 24/7 blev det meddelt, at 17 søofficerer var blevet løsladt).

20. – Lao's ministerpræsident Souvanna Phouma meddeler, at højreorienterede kredse har foretaget et mislykket kupforsøg. Som ledere af kupforsøget nævnes den fhv. flyvergeneral Thao Ma og oberst Bounleuth Saycocie, der begge i de senere år har levet i eksil i Thailand. Den sidste er en tilhænger af fhv. ministerpræsident Phoumi Nosovan. Bag kuppet ligger formentlig frygten for, at Souvanna Phouma skal gøre for store indrømmelser til det pro-kommunistiske Pathet Lao under de pågående forhandlinger (se 21/2). Både den thailandske regering og Nosovan nægter at have haft forbindelse med kupmagerne. – 29. Min. præs. Souvanna Phouma udtaler, at den overenskomst, der forhandles om med Pathet Lao, må være i overensstemmelse med forfatningen, og truer med at gå af, hvis der lægges flere hindringer i vejen for underskrivelsen af en aftale.

22. – Præsident Nixon meddeler, at udenrigsmin. William P. Rogers, der er det eneste tilbageværende medlem af den regering, der blev udnævnt ved Nixons tiltræden som præsident i jan. 69, træder tilbage 3/9 og genoptager sin sagførervirksomhed. Til ny udenrigsminister er udset dr. Henry Kissinger, den første amerikanske udenrigsminister, der ikke er født i USA, idet han 5 år gl. sammen med sine forældre forlod Tyskland i 1938 under jødeforfølgelserne. Nixon meddeler også, at Kissinger samtidig med at være udenrigsminister fortsætter som præsidentens rådgiver i sikkerhedsspørgsmål.

27. – Generalsekretær Nikolaj Fadejev i COMECON, de østeuropæiske landes handelssammenslutning, foreslår ved et møde i København med udenrigsøkonomimin. Ivar Nørgaard, at EEC og COMECON hver for sig udpeger delegationer, der skal optage forhandlinger om et nærmere samarbejde. Nørgaard lover at forelægge forslaget på EEC's næste ministerrådsmøde i Bruxelles 20–21/9.

28. – I New Delhi underskrives en overenskomst mellem Indien og Pakistan om frigivelse og hjemsendelse af de ca. 90.000 pakistanske krigsfanger og civile interne-

rede i Indien med undtagelse af 195 officerer, som af Bangla Desh er anklaget for krigsforbrydelser under undertrykkelsen af civilbefolkningen i Østpakistan (det nuværende Bangla Desh) i 1971. Overenskomsten omfatter også hjemsendelse til Bangla Desh af 150.000–200.000 bengaler, heraf ca. 30.000 soldater, som befinder sig i Pakistan. Endvidere er Pakistan gået ind på »som en begyndelse« at modtage et væsentligt antal af de ca. 260.000 ikke-bengaler i Bangla Desh, som skal have udtrykt ønske om at komme til Pakistan. Det drejer sig især om biharier, som har været genstand for forfølgelse og had siden krigen i 1971 på grund af den sympati, som mange af dem nærede for de pakistanske soldater. Senere skal der forhandles mellem Pakistan og Bangla Desh om yderligere flytning af medlemmer af det ikke-bengalske mindretal i Bangla Desh til Pakistan. Repatrieringen af de tre grupper skal så vidt muligt ske samtidig. I overenskomsten bestemmes, at eventuel retssag mod de 175 pakistanske officerer ikke kan finde sted, for repatrieringen af de 3 grupper er tilendebragt, og at de skal forblive i Indien, indtil der ved en forhandling mellem Bangla Desh, Indien og Pakistan som ligeberettigede suveræne staber er taget beslutning om deres skæbne.

29. – Distriktsdommer John J. Siroca afsiger en kendelse, hvorefter præsident Nixon skal udlevere båndoptagelserne i Det hvide Hus (se 7/7) til dommeren, der så vil afgøre, om de skal stilles til rådighed for en storjury.

September 1973

1. – Libyen nationaliserer 51 pct. af 6 vestlige olieselskabers ejendom på libysk territorium.

En talsmand for de amerikanske militærmyndigheder i Taipeh (Taiwan) meddeler, at det amerikanske luftvåben p. gr. a. den formindskede spænding i Sydøstasien har begyndt tilbagetrækningen af de i Taiwan (Formosa) stationerede 5.300 mand i transportflyeskadren. Det tilføjes, at dette ikke berører forsvarspagten mellem USA og Taiwan. (I fællesudtalelsen efter præsident Nixons besøg i Kina i 1972 hedder det, at USA på langt sigt vil fjerne alle militære installationer på Formosa).

6. – En islandsk delegation under ledelse af udenrigsmin. Einar Agustsson indleder i Bonn forhandlinger med den vesttyske regering om en løsning af fiskerigrænsespørgsmålet (se 1/7). – 11. Den isl. regering beskylder de britiske krigsskibe, der beskytter de britiske trawlere, som fisker inden for 50 miles grænsen (se 19/5) for systematiske forsøg på af vædre de isl. patruljefartøjer og truer med at afbryde de diplomatiske forbindelser med Storbritannien. – 17. NATO's generalsekretær Joseph Luns forhandler i Reykjavik med den isl. regering om fiskerigrænsestriden og problemer i forbindelse med den amerikanske NATO-base Keflavik ved Reykjavik (se 12/6). I et officielt communique meddeles, at den isl. regering over for Luns gav udtryk for skuffelse over NATO's holdning i fiskerigrænsestriden og gjorde det klart, at den nuv. situation kan få konsekvenser for Islands status i forsvarsalliancen, medens Luns understregede Ialands strategiske betydning for NATO. – 27. Den isl. regering meddeler, at den diplomatiske forbindelse med Storbritannien vil blive afbrudt, hvis de britiske krigsskibe ikke inden 3/10 bliver trukket tilbage fra området inden for 50 miles fiskerigrænsen. Meddelelsen følger umiddelbart efter en ny episode, der fra isl. side fremstilles således, at den britiske fregat Whitby med vilje vædrede den isl. kanonbåd Thor. (Forsvarsministeriet i London hævder en ganske anden opfattelse). AP rapporterer fra Reykjavik, at premiermin. Heath i et personligt budskab til statsmin. Olafur Johannesson har fremsat nye forslag til afgørelse af konflikten om Islands nye fiskerigrænse.

8. – Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning, startet 1832, udkommer for sidste gang.

10. – Ved valget i Norge, hvor der denne gang skal vælges 155 Stortingsrepræsentanter mod sidst 150, får de ikke-socialistiske partier et klart flertal af de afgivne stemmer, men Arbeiderpartiet og Socialistisk Valgforbund (SV) får tils. 78 mandater og dermed 1 stemmes flertal over alle de andre partier i Stortinget. Ved valget i 1969 fik de socialistiske partier 51 pct. af de afgivne stemmer, men kun 74 af 150 mandater. Arbeiderpartiet går meget stærkt tilbage og får kun 35.3 (1969 : 46.5) pct., af stemmerne og 62 (74) mandater, medens SV til gengæld med 11.2 (4.5) pct. af stemmerne får 16 (0) mandater. SV omfatter SF, Norges kommunistiske parti, en gruppe tidligere Arbeiderpartimedlemmer, der meldte sig ud af partiet som en direkte følge af EF-striden og senere dannede et eget parti, Demokratiske socialister -AIK (dvs. Arbeidernes Informations Komite), endvidere en del partiløse socialister. Det største af de ikke-socialistiske partier, Høyre, får ligesom i 1969 29 mandater trods en ikke helt ubetydelig tilbagegang i stemmeandel, fra 19.6 til 17.5 pct.. Senterpartiet får 11.0 (10.5) pct. af stemmerne og 21 (20) mandater. Bedst af de ikke-socialistiske partier klarer Kristelig folkeparti sig med 12.2 (9.4) pct. af stemmerne og 20 (14) mandater og værst det gamle Venstreparti, der ved valget i 1969 fik 9.4 pct. af stemmerne og 13 mandater; efter splittelsen i Venstre og Det nye folkeparti, får Venstre 3.5 pct. af stemmerne og 2 repræsentanter, den ene endda kun ved hjælp af en fællesliste med Senterpartiet, medens Det nye folkeparti får 3.4 pct. af stemmerne og 1 mandat. Det nye norske Glistrupparti, Andera Langes parti til stærk nedsættelse af skatter og afgifter og offentlige indgreb, får over 107.000 stemmer (5.0 pct.) og 4 mandater. Endvidere får Rød Valgalliance (bl. a. marxist-leninister) 0.4 pct. og Andre 0.5 (0.05) pct. af stemmerne. Valgdeltagelsen, 80.4 pct., er lavere end i 1965 og 1969.

10.–12. – Kong Hussein af Jordan mødes i Cairo med Ægyptens præsident Sadat og Syrien præsident Assad. Det er første gang i 2 år Hussein besøger Ægypten, der i april 72 afbrød de diplomatiske forbindelser med Jordan som protest mod Husseins planer om en union mellem de øst- og vestjordanske områder. På mødet enes man om fortsat indbyrdes kontakt og om at afholde en konference af de arabiske statsoverhoveder. 12/9 gives i Cairo meddelelse om genoptagelse af de diplomatiske forbindelser mellem Jordan og Ægypten.

11. – Den økonomiske og politiske krisetilstand i Chile (se 4/8) får udløsning i et militærkup. Militæret kræver præsident Allendes afgang. Allende nægter og opfordrer i radioen arbejderne til at besætte fabrikkerne og alle andre arbejdspladser. Præsidentpaladset i Santiago, La Moneda, bombarderes og stormes, og Allende begår selvmord. Magten overtages af en junta bestående af værncheferne: general Augusto Pinochet Ugarte (hæren), admiral José Toribio Merino Castro (flåden) og general Gustavo Leigh Guzman (luftvåbenet) samt general Cesar Mendoza Duran, der er øverstbefalende for gendarmeriet (carabinieros). Juntaen udsender et communique, hvori kuppet begrundes med Allendes manglende evne til at bekæmpe den økonomiske, politiske og moralske krise i landet. Det hedder videre, at de væbnede styrker betragter det som deres opgave at befri landet for det marxistiske åg og genoprette ro og orden og forfatningsmæssig statsmagt. Juntaen erklærer endvidere, at arbejderne vil beholde de økonomiske og sociale goder, som de har opnået under Allendes styre. Hele landet er sat i undtagelsesstilstand, og alle grænser lukkes. – 12. meldes om kampe mellem Allendes tilhængere og militæret, især i Santiago. – 13. Parlamentet opløses, og en ny regering, bestående af 12 militære og 2 civile, der besætter posterne som justits- og undervisningsminister, tages i ed. Udenrigsmin. Ismael Huerta Diaz giver meddelelse om afbrydelse af de diplomatiske forbindelser med Cuba.

13. – Det største luftslag i Mellemøsten si-

den 6 dages krigen i 1967 finder sted mellem israelske og syriske kampfly ud for den syriske kyst ved Tartus. Israelerne hævder, at de har nedskudt 13 syriske MIG 21 mod tabet af kun en israelsk maskine. Efter syriske opgivelser er tabene 5 israelske og 8 syriske fly. Ifl. Institute of Strategic Studies i London har Syrien 200 MIG 21, dobbelt så mange som for et år siden p. gr. a. de forøgede sovjetiske våbenleverancer til Syrien. Fra Israelsk side oplyses, at et tilfældigt møde med syriske fly, der forsøgte at afskære israelske rekognosceringsfly langs den syriske grænse, udløste luftkampen, medens der fra arabisk side tales om israelske angreb mod mål på jorden i Syrien. – 14. Den syriske regering indgiver klage over den »israelske aggression« til FN's sikkerhedsråd.

14. – I Vientiane underskrives en protokol til overenskomsten af 21/2 om genoprettelse af freden og virkeliggørelse af den nationale enhed i Laos (se 20/8). Protokollen indeholder bl. a. bestemmelser om dannelsen af en provisorisk samlingsregering med ligelig repræsentation for Vientianeregeringen og Pathet Lao bevægelsen. Af i alt 12 ministerposter skal hver af parterne have 5 medens 2 (ministeriet for post- og telegrafvæsen og justitsministeriet) skal besættes med neutrale personer. Ministerpræsident Souvanna Phouma skal også være chef for samlingsregeringen, af de to ligestillede viceministerpræsidenter skal den ene repræsentere Pathet Lao, den anden Vientiane-regeringen, som også skal have finans-, indenrigs- og forsvarsministerposten, medens bl. a. udenrigsministerposten tilfalder Pathet Lao. Sidste frist for samlingsregeringens dannelse er 10/10. Andre bestemmelser vedrører neutraliseringen af de to hovedstæder Vientiane og Luang Prabang. I Vientiane skal stationeres en bataljon fra hver side og en fælles politistyrke på 1000 mand. Endvidere skal Pathet Lao styrker deltage i opretholdelse af sikkerheden og kontrollen med indvandring samt forsvaret af lufthavne, forsyningsdepoter og levnedsmiddellagre.

15. – Sveriges konge siden 1950 Gustaf VI Adolf afgår ved døden næsten 91 år gammel. Han efterfølges af sin sønnesøn, den 27-årige Carl XVI Gustaf. Ved allerede vedtagne grundlovsændringer, der, hvis de bekræftes af den nye rigsdag, træder i kraft 1/1 75, er der foretaget en stærk begrænsning af kongens magt (han skal ikke føre forsædet i statsrådet, og hans funktioner ved regeringsdannelse overtages af rigsdagens formand). Da man ikke ønskede at gøre nogen ændring for Gustaf Adolfs vedkommende, er det imidlertid præciseret, at de nye regler om kongemagten først skal gælde ved førstkommende tronskifte efter 1/1 75.

16. – Riksdagsvalget i Sverige viser en hårfin balance mellem de socialistiske og de borgerlige partier. Forskellen i Stemmetal er kun 3.798 eller 0.07 pct. til gunst for de socialistiske partier – socialdemokratiet (s.) og venstrepartiet kommunisterne (vpk.), og hvad mandaterne angår, fordeler de sig med 175 til hver af de to grupper. (Da Sverige i modsætning til Norge benytter tillægsmandater (40 af 350) er overensstemmelsen mellem stemmetal og mandattal meget stor). I den gamle rigsdag var stillingen 180–170 i de socialistiske partiers favør. S. får 43.6 (1970: 45.4) pct. af de afgivne stemmer og 156 (163) mandater, vpk. 5.3 (4.8) pct. og 19 (17) mandater. Af de ikke-socialistiske partier kan centerpartiet (c.) under den nye leder Thorbjörn Fälldin notere en meget stor fremgang. C. får 25.1 (19.9) pct. af stemmerne og 90 (71) mandater, og også det moderate samlingsparti (m.) har et godt valg med 14.3 (11.5) pct. af stemmerne og 51 (41) mandater. For folkepartiet (fp.) er valget derimod nærmest katastrofalt. Medens det i 1970 fik 16.2 pct. af stemmerne og 58 mandater, får det nu kun 9.4 pct. og 34 mandater. Kristelig demokratisk samling får 1.7 (1.8) pct. af stemmerne, men ingen valgt. Antallet af kvinder i den nye riksdag er 67 mod 50 i den gamle. C. der for ikke så mange år siden kun havde en kvinde i riksdagen, har nu

22 (+ 13), s. 29 (uforandret), m. 7 (+ 3), vpk. 4 (C + 1) og fp. uforandret 5.

De 11 olieproducerende lande, der er samlet i olieeksportlandenes organisation OPEC, vedtager på et møde i Wien, at de 8/10 vil have en forhandling med de 23 vestlige olieselskaber om en revision af prisaftalerne, der blev indgået i 1971 og skulle gælde til 1975, idet de hævder, at inflationen og dollardevalueringen har udhulet de afgifter, som blev aftalt for to år siden.

18. – Den europæiske sikkerhedskonferences 2. etape begynder i Genève, hvor flere hundrede eksperter og diplomater fra de 35 deltagerlande (se 3/7) i 13 komiteer, hvoraf en skal samordne og overvåge arbejdet i de øvrige, skal formulere erklæringer om sikkerheds- og omgangsregler, samarbejde mht. økonomi, videnskab, teknologi og miljøbeskyttelse, omgang mellem mennesker i øst og vest og kulturel udveksling.

FN's 28. generalforsamling optager uden afstemning Forbundsrepublikken Tyskland og DDR som medlemmer af FN. Også Bahamas (se 10/7) optages i FN, der hermed har 135 medlemslande.

21. – Det amerikanske senat vedtager med 79 stemmer mod 7 at godkende Henry A. Kissinger som udenrigsminister.

23. – Golda Meïr modtager det israelske arbejderpartis centralkomités ensstemmige opfordring til i givet fald at fortsætte som ministerpræsident i en hel 4 års periode og dementerer dermed forlydender om, at hun kun ville fortsætte i et år og derefter træde tilbage til fordel for finansmin. Pinhas Sapir. Andre nomineringer er udenrigsmin. Abba Eban, viceministerpræsident Yigal Allon og forsvarsmin. Moshe Dayan.

Ved præsidentvalget i Argentina (se 11/8) vælges Juan Domingo Peron til præsident og hans hustru til vicepræsident for resten af indeværende valgperiode, der udløber i maj 1977. Valgdeltagelsen er ca. 81 pct., og Peron får næsten 62 pct. af de afgivne stemmer. Det radikale partis kandidat Ricardo Balbin får i sit fjerde forsøg på at blive præsident ca. 24 pct. af stemmerne, den konservative Francisco Manrique ca. 12 og socialisten Juan Carlos Coral 1.5 pct. Peron indsættes som præsident 12/10. Umiddelbart efter valget forbyder regeringen Folkets revolutionære hær (ERP), den stærkeste og eneste anti-peronistiske byguerilla-gruppe i Argentina. – 25. Generalsekretær Jose Rucci i Argentinas almindelige arbejderkonføderation, der var medvirkende ved Perons tilbagevenden til Argentina, lokkes i et baghold og myrdes, formentlig af ERP. Svaret på mordet kommer den flg. dag i form af en landsomfattende generalstrejke.

26. – Ifl. Conakry radio har Det afrikanske parti for Guinea-Bissaus og Cap Verde øernes uafhængighed (PAIGC) erklæret Guinea-Bissau for uafhængig republik og valgt et statsråd på 16 medlemmer. Den vestafrikanske koloni har siden 1446 været i portugisisk besiddelse, og de portugisiske myndigheder erklærer, at der ikke ligger noget reelt bag meddelelsen, og benægter påstanden om, at 3/4 af området skulle være under kontrol af guerillaen, som Portugal nu har ligget i krig med i 12 år. Ikke desto mindre skynder Jugoslavien, Tanzania, Ghana, Somalia, Øvre Volta og Congo sig med at anerkende den nye stat 27/9.

28. – Nikolaos Makarezos, tidligere artillerioberst og medlem af triumviratet, der i 1967 tog magten i Grækenland, meddeler på en pressekonference, at han har indgivet sin afskedsbegæring som 2. vicepremierminister p. gr. a. alvorlige uoverensstemmelser med præsident Papadopoulos. En meddelelse fra præsidentens kontor bekræfter, at Makarezos har valgt at fremskynde sin afgang, og giver to grunde: hans fornemmelse af, at ingen af de nuværende ministre burde være medlem af den nye, overvejende civile regering (som Spyros Markezinis ventes at danne i løbet af meget kort tid) og at han var foruroliget af pressemeddelelser om den nye premierministers økonomiske planer. Mht. det første punkt forlyder det, at nogle af de nuværende ci-

vile ministre vil blive medlem af den nye regering, men ingen af de ministre, der har militær baggrund. Hvad det andet punkt angår, går pressemeddelelser ud på, at Markezinis agter at afskaffe priskontrol og importrestriktioner, og den officielle meddelelse oplyser, at Makarezos over for præsidenten havde erklæret, at han ville demissionere og ikke længere have del i ansvaret, med mindre Markezinis enten benægtede, at han havde disse planer, eller blev udnævnt til premierminister inden 24 timer og dermed fik det fulde ansvar for konsekvenserne af en sådan politik.

DANMARK

Juli 1973

1. – Danmark overtager formandskabet i EF for et halvt år.

2. – Folketingets finansudvalg godkender 41 nys EF-stillinger i centraladministrationen, heraf 14 midlertidige, som skal bortfalde i løbet af 1–2 år. Økonomi- og budgetmin. Per Hækkerup udtaler, at kun halvdelen af ministeriernes ønsker er blevet imødekommet. Hermed er der oprettet i alt 657 stillinger som følge af Danmarks medlemskab af EF, hvilket betyder en forøgelse af de årlige lønudgifter med 30–40 mkr.

I et åbent brev til formanden for Esbjerg Fiskeriforening, fiskeskipper Laurids Tørnæs, peger formanden for Grindstedværkets bestyrelse, direktør Poul Vissing, på, at værket kun vil kunne opretholde sin produktion til 16/7, hvis fiskerne fortsat blokerer m/s Grindal i Esbjerg havn (se 29/6). Tørnæs udtaler, at intet er ændret i fiskernes principielle holdning til sagen.

4. – Justitsminister K. Axel Nielsen erklærer i et svar på et skr. spørgsmål fra den kons. boliglovsordfører Per Bendix, at boligministeriets cirkulære af 22/6, der flytter skæringsdatoen for bortfald af godtgørelse for byggemoms fra 9/3 (dato for lovforslagets fremsættelse) til 6/7 (dato for lovens ikrafttræden) (se 29/6), er helt i overensstemmelse med det forfatningsretlige princip, hvorefter myndighederne skal anvende gældende regler, indtil en ny lov er trådt i kraft. Ved cirkulæret har boligministeriet ønsket at afklare den tvivl om ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelsernes rækkevidde, som ellers ville opstå, når bygherrer, som var helt eller delvis færdige med byggeri, der var påbegyndt efter 9/3, krævede momsrefusion. (Cirk. af 22/6 bestemmer iøvrigt, at der for huse, der har fået bygnings- eller indflytningsattest inden 6/7, kan opnås fuld momsrefusion, selv om fundamenteringen er påbegyndt efter 9/3, og halv refusion for huse, der er halvt færdige 6/7).

Efter et møde i Esbjerg mellem repræsentanter for fiskerne og Grindstedværket oplyser formanden for fiskeriforeningen, at man vil anbefale foreningens medlemmer at hæve blokaden af m/s Grindal, hvis værket går med til at dumpe affaldsstofferne i Atlanterhavet uden for fastlandssoklen, og formanden for værkets bestyrelse udtaler, at selv om man ikke definitivt har afskrevet mulighederne for at få m/s Grindal ud med spildevand i Nordsøen, bliver dumpning i Atlanterhavet sikkert på lang sigt den bedste løsning.

5. – Økonomimin. Per Hækkerup dementerer forlydender om en kronedevaluering og siger, at regeringen og Nationalbanken ingen som helst planer har om at ændre den nuværende valutakurspolitik. Rygterne er opstået i forbindelse med et stærkt pres på kronen, der kun ved Nationalbankens og andre centralbankers støttekøb har kunnet holdes inden for det aftalte spillerum.

6. – I en skrivelse til regeringen i forbindelse med fremsendelsen af oversigten over den danske økonomi i foråret 1973 udtaler Det økonomiske Råds formandsskab, at sammenkædningen af den danske krone med de stærke EF-valutaer i det sidste par år giver større muligheder for at stabilisere prisudviklingen, men bevirker samtidig en vis overflytning af indkomster fra

erhvervslivet til lønmodtagerne. Trods gængse antagelser om det modsatte har Danmarks medlemskab af EF haft en stabiliserende indflydelse på dansk økonomi. Hvis Danmark ikke var blevet medlem, ville prisstigningerne udefra være blevet forstærket kraftigt gennem den betydelige devaluering, der i så fald havde været uundgåelig. To hovedkrav må opfyldes, hvis der skal være ligevægt på betalingsbalancen og fuld beskæftigelse. Det ene er, at man under international højkonjunktur lader betalingsbalanceerhvervene føre an i ekspansionen og holder den indenlandske efterspørgsel tilbage. Det andet er tilstedeværelsen af fornøden international konkurrenceevne. Hvad det sidste angår, mener formandsskabet, at man på baggrund af eksportstigningen i 1972 og 1973 trods de betydelige lønstigninger næppe kan sige, at konkurrenceproblemet et et særlig akut problem.

7. – På et stort protestmøde med taler af Grindsteds borgmester, folketingsmand A. Chr. Andersen (v.) og repræsentanter for Grindstedværkets arbejdere og funktionærer vedtages enst. en resolution, hvori regering og folketing opfordres til at gribe ind mod fiskernes blokade af m/s Grindal i Esbjerg havn og sikre lovlydige den beskyttelse, der må være en selvfølgelig ret i et demokratisk samfund.

10. – Nationalbanken forhøjer fra og med 11/7 diskontoen fra 7 til 8 pct. (Den sidste ændr. af diskontoen fandt sted dagen efter folkeafstemningen om EF, en nedsættelse fra 8 til 7 pct., se 3/10 72). I sin begrundelse anfører Nationalbanken, at det internationale renteniveau, herunder de forskellige landes diskontosatser, i den seneste tid har været stærkt stigende, og at der herved er sket en forskydning i forholdet mellem den kortfristede danske udlånsrente og renten ved optagelse af kortfristede lån i udlandet, hvorved finansieringen af det fortsat store underskud på betalingsbalancen kan blive vanskeliggjort.

Direktør for Danmarks Akvarium Arne Schiøtz bestrider i Politiken rigtigheden af miljømin. Kampmanns gentagne udtalelser om, at eksperter har erklæret, at spildevandet fra Grindstedværket i de koncentrationer, der er tale om, er ugiftigt, og erklærer, at der i en rapport fra Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser til miljøstyrelsen er taget så mange forbehold, at den vist nærmest bør læses som en advarsel imod dumpning af spildevandet i Nordsøen. Hvis Kampmann kender rapporten, udtaler han sig derfor mod bedre vidende, og kender han den ikke, er han blevet vildledt af sine embedsmænd.

Fristaden Christianias beboere har fået regeringens godkendelse af, at de fortsætter eksperimentet med at skabe et alternativt samfund i de kommende 3 år. Tilsagnet er givet af kulturmin. Niels Matthiasen i et møde 14/6, og det kons. folketingsmedlem Ellen Strange Petersen har i folketingets kulturudvalg bedt om at få et officielt referat af mødet. (Fristaden Christiania blev udråbt 26/9 71 på den tidl. Bådsmandsstrædes kaserne, hvor hundreder af unge havde besat de centrale områder af det rømmede militære araal med tilhørende bygninger. Myndighederne fandt sig i de unges selvtægt, og 31/5 72 indgik forsvarsministeriet en aftale med dem, hvorefter der fra 1/6 til ministeriet skulle indbetales et beløb på 50 kr. pr. måned pr. beboer som bidrag til udgiften til el og vand. Dette beløb er dog kun i ringe omfang indgået til ministeriet. Der er heller ikke blevet betalt moms af den handelsvirksomhed, der foregår i Christania).

11. – Efter diskontoforhøjelsen forhøjer banker og sparekasser rentesatserne for ind- og udlån. Uanset renteaftalens bortfald (se 8/1) udgør forhøjelsen af indlånsrenten i de fleste tilfælde 1 pct., for checkkonti dog 0.5 pct., og renten er herefter 5 pct. for indlån på anfordring, 7 pct. for indlån på 3 og 10 pct. for indlån på 12 måneders opsigelse og 2¼ pct. for checkkonti.

Efter et møde i statsministeriet oplyser formanden for Grindstedværkets bestyrelse, direktør Poul Vissing, at spildevandet fra værket vil blive dumpet i Atlanterhavet fra

et chartret skib på en position, som vil blive anvist af miljøstyrelsen. Værket fastholder sin ret til at benytte tilladelsen til at dumpe i Nordsøen, men der vil blive ført forhandlinger med fiskeriets organisationer og Industrirådet, før der igen bliver tale om dumpning i Nordsøen. Fiskeriorganisationerne erklærer sig tilfredse med løsningen, idet de dog understreger deres principielle modstand mod spildevandsdumpning i havene, og blokaden af m/s Grindal i Esbjerg havn hæves.

Miljøstyrelsen offentliggør de rapporter, der ligger til grund for tilladelsen for Grindstedværket til at dumpe spildevand i Nordsøen. Direktør Helge Odel fastholder, at dumpningstilladelsen må anses for videnskabeligt og sagligt begrundet og afviser, at der var gjort forsøg på at skjule undersøgelsesrapporter fra Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser for offentligheden.

12. – Folketingets boligudvalg vedtager på forslag af Guldberg (v.) at spørge ombudsmanden, om han vil besvare et spørgsmål om, hvorvidt byggemomscirkulæret (se 4/7) er i overensstemmelse med loven, og om boligudvalget i bekræftende fald kan stille spørgsmålet.

Repræsentanter for k. f. og v. reagerer mod nye besættelser af bygninger og arealer på Christianshavn i Fristaden Christiania. Arne Christiansen (v.) ønsker i et skr. spørgsmål til forsvarsmin. Kjeld Olesen besked om ministerens motiver til at godkende den ulovlige besættelse af dele af Flådestation Københavns terræn, og den kons. gruppefmd. Ninn-Hansen bebuder forespørgselsdebat i fkt. til efteråret.

18. – Ombudsmanden svarer folketingets boligudvalg (se 12/7), at det ligger inden for hans kompetence at tage sig af en sådan sag, men anfører en række grunde til, at han ikke bør have sagen forelagt, bl. a. at han ikke kan udtale sig om, hvad boligministeren har sagt i boligudvalget.

19. – Indenrigsministeriet har godkendt advokat Mogens Glistrups nye parti, Fremskridtspartiet (se 4/3), der efter Galluptallene for april var Danmarks næststørste parti med 26 pct. af stemmerne mod Socialdemokratiets 26.9. Efter Gallup for juni ville Fremskridtspartiet ved at folketingsvalg få 16,6 pct. af stemmerne, men var trods tilbagegangen stadig det næststørste parti.

21. – Miljømin. Kampmann meddeler, at Grindstedværkets affald vil blive dumpet i et område uden for den Biscayiske Bugt 370–425 km fra de nærmeste kyster i Spanien, Frankrig, England og Irland, hvor dybden er 4–5 km. Dumpningen sker i henh. t. Oslokonventionen, som alle de berørte lande har tiltrådt. Han understreger, at miljøministeriet stadig anser dumpning i Nordsøen for at være fuldt forsvarlig. Ændringen skyldes alene ønsket om at undgå kritik og er en følge af, at Grindstedværket selv har bedt om et andet dumpningssted for at få skabt ro om værkets spildevandsproblemer.

23. – Det særlige dispensationsudvalg, der skal tage stilling til virksomheders ansøgninger om at måtte ansætte gæstearbejdere, bevilger ansættelse af i alt ca. 1500 arbejdere i over 80 virksomheder, overvejende i jernindustrien. Fordelingen af de resterende 500 af de 2.000 arbejdstilladelser for gæstearbejdere (se 29/6) finder sted i begyndelsen af august. Arbejdstilladelserne gælder fra 15/8.

30. – Chefredaktør Ole Bernt Henriksen, Morgenavisen Jyllands-Posten, anmoder ombudsmanden om at undersøge, om forsvarsmin. Kjeld Olesen, socialmin. Eva Gredal og kulturmin. Niels Matthiasen har overtrådt grundloven ved uden bevilling at afholde udgifter til Fristaden Christianias drift. Forsvarsministeren afviser anklagen og siger, at der 24/7 med budgetministerens godkendelse er sendt en ansøgning til finansudvalget om dækning af det underskud, der er fremkommet ved, at indbyggerne i Christiania ikke har formået at overholde en aftale om betaling for el og

vand (se 10/7). Han erklærer i øvrigt, at hvis Christiania ikke havde eksisteret, ville de problemer, som kommer frem i og omkring fristaden, blot være kommet til udtryk andre steder i Kbh. Statsmin. Anker Jørgensen udtaler på linie hermed, at der er to grupper i Christiania. Den ene arbejder alvorligt på at skabe et alternativt samfund, den anden er mennesker, der under alle omstændigheder ville have ligget samfundet til byrde. Statsministeren bagatelliserer anklagen for grundlovsbrud.

Et andet klagepunkt er, at loven om offentlighed i forvaltningen er overtrådt ved at man har nægtet at udlevere referat af det møde, hvor det blev besluttet at lade Christiania fortsætte i 3 år.

31. – På Hovedstadsrådets Fællesudvalgs konstituerende møde vælges formanden for Københavns borgerrepræsentation, direktør Egon Weidekamp til formand med 19 stemmer, 17 undlader at stemme (udvalget tæller 37 medlemmer). Til næstfmd. vælges den konservative borgmester, LRS Jørgen Godtfredsen, Gentofte. Fællesudvalget skal forberede det kommende hovedstadsråds arbejde. Rådet træder officielt i kraft 1/4 1974 (se 16/5).

August 1973

1. – Dansk Undergrunds Consortiums olieproduktion i Dan-felt i Nordsøen har i det første år fra 4/7 72 til 3/7 73 udgjort 174.000 tons, medens man havde regnet med ca. 500.000 tons. DUC dementerer norske meddelelser om, at der er gjort et stort oliefund på borestedet Q1.

2. – Folketingets ombudsmand har afvist at behandle chefred. Ole Bernt Henriksens klage (se 30/7) og har sendt klagen videre til statsrevisorerne.

6. – Ved åbningen af retssagen i Hadsund om ulovlig frihedsberøvelse på Hope Computer Corporations fabrik 10.–11/1 demonstrerer ca. 2.000 fagforeningsledere fra omkring 200 fagforeningsafdelinger uden for retsbygningen. Forsvareren for de 9 tiltalte fagforeningsledere kræver sagen henvist til nævningeting, fordi det efter hans opfattelse er en politisk sag, men retten – dommer Schierbeck, Terndrup, og 2 domsmænd – afviser kravet.

7. – Under Hope Computer-sagen hævder en af de tiltalte, Arne Dahl Olsen, at TV-optagelserne foran fabrikken natten til 11/1 var »bestilt arbejde« arrangeret til glæde for TV-fotograferne.

8. – TV-journalisten Jørgen Steen Nielsen afviser som vidne i Hope Computer-sagen påstanden om »aftalt spil« som opspind.

Arbejdsministeren har udpeget rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen til formand for et 31 mands udvalg om dyrtidsreguleringen (se 9/4). Skak-Nielsen udtaler, at udvalget har et meget omfattende kommissorium, men dets eneste helt konkrete opgave er at finde frem til en ensartet regulering for alle arbejdstagere.

Fhv. justitsmin. Thestrup anmoder justitsmin. K. Axel Nielsen om at få tilstillet indberetninger fra politiet om fristaden Christiania.

13. – De konservatives politiske ordfører Poul Schlüter opfordrer regeringen til at udarbejde en ny oversigt over landets økonomiske situation. Han peger på, at dansk økonomi gennem de seneste måneder har været præget af en udsædvanlig stærk indenlandsk efterspørgsel, og at stigningstakten i industrieksporten ikke er tilfredsstillende. Prisstigningstendenserne synes at være kraftigere end nogen sinde før, og handelsbalancen for de første 7 mdr. af 1973 viser et underskud i størrelsesordenen 5 mia. kr.

Venstres næstfmd. Henning Christophersen peger på de samme tendenser og gør opm. på, at den effektive obligationsrente er den højeste siden statsbankerotten i 1813.

14. – Regeringen afviser efter et ministermøde en anmodning fra SF om snarest at

indkalde folketinget med det ene formål hurtigt at gennemføre et midlertidigt pris- og avancestop. Statsmin. Anker Jørgensen udtaler, at der ikke er behov for hasteforanstaltninger, og handelsmin. Erl. Jensen siger, at erhvervslivet ikke af SF skal lade sig forlede til at handle i panik.

15. – Regeringen tilslutter sig et forslag, udarbejdet af forsvarsminister Kjeld Olesen, soc. min. Eva Gredal og kulturmin. Niels Matthiasen, hvorefter Fristaden Christiania skal leve videre som et socialt eksperiment med statsstøtte. Det fastslås, at eksperimentet må foregå på en sådan måde, at det ikke med rette kan siges at krænke retsbevidstheden hos den øvrige del af befolkningen.

Den soc. dem. hovedbestyrelse offentliggør udkast til et nyt partiprogram, som skal forelægges på partikongressen i sept. Programmet går ind for et stærkt samfund, større off. styring, mere omfattende planlægning og lighed.

16. – Det lønregulerende pristal for juli, der er et gnst. af indeksene for maj, juni og juli, er af Danmarks Statistik beregnet til 120.0 mod 116.1 i april og 113.8 i januar (Jan. 71 = 100). Den sidste dyrtidsportion udløstes i januar ved 112, og det nye reguleringspristal udløser 2 portioner, én ved 115 og én ved 118, hvorefter 2 points henstår til næste regulering i jan. 74. Efter forårets overenskomster på det private arbejdsmarked er hver dyrtidsportion 40 øre pr. time, medens tjenestemændenes løn fra 1/10 stiger med 5.4 pct., forskellen i pct. mellem januars 113.8 og julis 120.0.

Fmd. for den kons. folketingsgruppex Ninn-Hansen opfordrer i Kr. D. statsministeren til straks at indkalde repræsentanter for de politiske partier, LO og DA til drøftelse af en indkomstpolitik.

18.–19. – På Fremskridtspartiets (se 19/7) første landsmøde vedtages en resolution, hvori det hedder, at der inden for partiet er bred enighed om, at partiets tilhængere danner grupper eller foreninger i kommuner, kredse og amter på lokalt initiativ, og at der i et område med både grupper og foreninger søges samordning særlig op til et valg. Dette er i overensstemmelse med adv. Glistrups opfattelse, hvorefter partiet ikke skal organiseres som de andre partier, men være en bevægelse.

22. – Regeringen meddeler, at den ønsker separate møder med de øvrige partier for at få støtte fra andre partier end SF til en aktion mod det stigende forbrug. Budget- og øk. min. Per Hækkerup oplyser, at der sigtes mod besparelser på 3 mia. kr. mod før 2 mia. kr.

Indenrigsmin. Egon Jensen meddeler Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening, at regeringen har besluttet at forlænge igangsætningsstoppet for off. bygge- og anlægsarbejder (se 12/4) der skulle udløbe 1/11 73, til 1/10 74. Samtidig udvides dog dispensationsbeføjelsen, og forlængelsen vil ikke omfatte allerede aftalte vinterarbejder. Dispensationsbeføjelsen vil især blive taget i brug, hvor der måtte blive tale om arbejdsløshed. Kommunerne, der efter statens ønske netop har udarbejdet 3 års anlægsbudgetter, beklager forlængelsen, der umuliggør planlægning.

24. – Retten i Hadsund afsiger frifindelsesdom for 8 af de 9 tiltalte i Hope Computer sagen, medens den niende, formanden for den lokale DASF-afdeling Willy Bartholomæussen idømmes 20 dagbøder à 60 kr. for ulovlig frihedsberøvelse under formildende omstændigheder. Den domfældte beslutter at appellere til landsretten. Hope Computer Corporation har under retssagen frafaldet sit oprindelige krav om erstatning.

27.–28. – Der iværksættes omfattende strejker som protest mod dommen i Hope Computer sagen. Strejkerne rammer luftfart og færgefart, store dele af jernindustrien, porcelænsfabrikkerne og Carlsberg samt 14 dagblade, bl. a. Berl. Tid., BT, Pol. og Ekstra Bladet. En række tillidsmænd truer med

nye aktioner, hvis den ene dømte ikke frifindes ved landsretten.

29. – Regeringens finansplan for 1974–75 kritiseres stærkt af oppositionen.

Efter et møde mellem LO og DA meddeles, at DA ikke vil rejse krav ved arbejdsretten om bod for deltagerne i proteststrejkerne mod dommen i Hope Computer sagen, med mindre der på enkelt virksomheder har foreligget helt specielle forhold som f. eks. strejker af længere varighed, jfr. den nye arbejdsretslov, der er trådt i kraft 1/7.

31. – I anl. af at paven har fordømt Jens Jørgen Thorsens påtænkte Jesus-film, hvortil filminstituttet har ydet en garanti på 600.000 kr., erklærer kulturmin. Niels Mathiasen, at han står ved en udtalelse om, at den katolske kirke har virket fordummende og er reaktionær. Udtalelsen mødes med stærke protester, og kirkemin. Dorte Bennedsen udtaler, at hun ikke deler kulturministerens syn og finder det forkert at give den katolske kirke fællesbetegnelsen reaktionær.

September 1973

1. – Kulturmin. Niels Matthiasen beklager, at hans bemærkninger om den katolske kirke (se 31/8) har fået en for kategorisk form og har givet anl. til misforståelser. Det har ikke været hans mening at underkende noget trossamfund, og han ved udmærket, at kredse inden for kirken arbejder for en mere progesssiv holdning.

6. – Også anklagemyndigheden appellerer dommen i Hope Computer sagen (se 24/8) til Venstre Landsret. For den dømte Bartholomæussens vedk. nedlægges der påstand om skærpelse af straffen, mens der for 6 af de øvrige 8 tiltaltes vedk. kræves dom i overensstemmelse med anklageskriftet.

12. – I et møde mellem regeringen og de vigtigste lønmodtagerorganisationer og erhvervsorganisationerne udtaler statsmin. Anker Jørgensen, at regeringen vil være villig til i forbindelse med lovforslaget om økonomisk demokrati at forhandle om flere fonds i st. f. én central fond, hvis kravet om sikkerhed for alle lønmodtagerandele bliver opfyldt.

13. – Efter en teknisk undersøgelse rejser borgmester A. Wassard, Københavns kommune, over for Forsvarets Bygningstjeneste krav om, at Fristaden Christiania bringes i forsvarlig stand såvel sundhedsmæssigt og brandmæssigt som bygningsmæssigt.

14. – DSB foreslår, at planerne om tunnelbaner i København skrinlægges, idet man finder, at det er langt vigtigere at satse på udbygningen og forlængelsen af S-banelinierne til Køge, Roskilde og Frederikssund.

16.–19. – På Socialdemokratiets kongres forkastes et forslag om adskillelse af statsministerposten og posten som partiformand, og statsmin. Anker Jørgensen og forsvarsmin. Kjeld Olsen vælges derefter uden modkandidater til hhv. formand og næstformand. Den sidste meddeler, at han vil fratræde som forsvarsminister. Blandt emnerne på kongressen indtager skattepolitikken en fremtrædende plads. Et ændringsforslag til partiledelsens udkast, hvorefter en væsentlig del af det samlede skattetryk flyttes fra indkomstskatten til forbrugsskatter, arbejdsgiverbidrag og skatter på ejendomsbesiddelse, fastholdes trods visse indrømmelser fra ledelsens side, men forkastes. I det nye handlingsprogram indgår også en udtalelse om partiets EF-politik, som forener tilhængere og modstandere af EF-medlemskab. Den tidligere kongresbeslutning om, at 67-årige og ældre ikke kan opstilles som kandidater ved folketings-, amtsråds- og kommunalbestyrelsesvalg, ophæves.

17. – Efter forhandling mellem Nationalbanken og bankernes og sparekassernes organisationer meddeles, at udlånsloftet fastholdes uændret (se 13/6). Et nyt møde afholdes i november.

22. – Det meddeles, at DUC om få dage tager fat på en ny efterforskningsboring efter olie i Nordsøen ca. 70 km vest for Ringkøbing (se 1/8).

22.–23. – På Venstes landsmøde, hvor Poul Hartling genvælges som formand og Henning Christophersen som næstformand, er der uenighed om, hvorvidt v. skal fremlægge et alternativ til regeringens forslag om økonomisk demokrati, men til slut vedtages en udtalelse om, at v. vil fremme den enkelte lønmodtagers medbestemmelse på arbejdspladsen og hans mulighed for gennem udbyttedeling at få andel i større erhvervsvirksomheders overskud eller gennem fordelagtige opsparingsordninger at blive medejer af erhvervsformue og ejer af egen bolig. I sit oplæg til den politiske diskussion nævner Hartling venstres forslag om i 1974 at erstatte 3 dyrtidsportioner med en skattelettelse, så lønmodtagerne holdes skadesløse og samfundet undgår en omkostningsforøgelse på 6–7 mia. kr.

27. – Statsmin. Anker Jørgensen omdanner regeringen, som han overtog uden ændring, da J. O. Krag demissionerede 3/10 72. Tre ministre forlader regeringen: forsvarsmin. Kjeld Olesen, der efter at være blevet valgt til Socialdemokratiets næstformand (se 16.–19/9) har ønsket at træde tilbage som minister, den 69-årige justitsmin. K. Axel Nielsen, der tidligere har udtrykt ønske om at gå af, og den 64-årige fiskerimin. Chr. Thomsen. Til ny forsvarsmin. udnævnes den soc. dem. gruppeformand og politiske ordfører, fhv. kirkemin. Orla Møller og til ny justitsmin. den 39-årige cand. jur. Karl Hjortnæs, medens landbrugsmin. Ib Frederiksen tillige bliver fiskeriminister. Økonomi- og budgetministeriet deles i et økonomiministerium, hvorunder henhører det økonomiske sekretariat, anliggender vedr. økonomisk samvirken, herunder Det økonomiske Råd, samt lovgivningen vedr. Nationalbanken, Danmarks Statistik og 1. og 2. revisionsdepartement, og et budgetministerium, der omfatter administrationsdepartementet, budgetdepartementet og lønnings- og pensionsdepartementet. Økonomi- og budgetmin. Per Hækkerup fortsætter som økonomiminister, medens undervisningsmin. Knud Heinesen overtager budgetministeriet og den 32-årige Ritt Bjerregaard bliver undervisningsminister. Endelig omdannes ministeriet for forureningsbekæmpelse til et miljøministerium, hvortil der ud over de områder, der hører under ministeriet for forureningsbekæmpelse, henføres sager vedr. fysisk planlægning og fredning. Min. for off. arb. og forureningsbekæmpelse, Jens Kampmann, fortsætter som min. for off. arb., boligmin. Helge Nielsen overtager miljøministeriet, og formanden for folketingets boligudvalg Svend Jacobsen, der ligesom Ritt Bjerregaard og Hjortnæs først opnåede valg til fkt. sept. 71, bliver boligminister. Såvel Ritt Bjerregaard som Hjortnæs var blandt de ledende EF-modstandere inden for Socialdemokratiet og tilhører partiets venstrefløj. Efter omdannelsen tæller regeringen i alt 20 medlemmer, heraf 3 kvinder.

Vestre Landsret har – ligesom tidligere underretten (se 6/8) – afvist, at Hope Computer sagen skulle være en politisk sag og som sådan behandles i et nævningsting.

28. – Fhv. statsmin. J. O. Krag tiltræder 1/1 74 stillingen som chef for EF-kommissionens delegation i Washington med status som ambassadør og en grundløn på 13.000 pund sterling. Han afløser den italienske diplomat Aldo Maria Mario. Samtidig med tiltrædelsen nedlægger J. O. Krag sit folketingsmandat.

30. – Det konservative folkepartis landsrådsmøde fastslår, at der i partiet er plads for både landsformanden E. Haunstrup Clemmensen og formanden for folketingsgruppen E. Ninn-Hansen. Folketingsgruppens politiske ordfører Poul Schlüter noterer, at ingen har talt for et fast samarbejde med s., og siger, at hvis nogen tror, at de konservative kan få afgørende indflydelse på Socialdemokratiet, så længe dette parti har flertal sammen med SF, er det udtryk for blåøjethed.